

ΚΡΗΤΙΚΑ

ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

Τὴν 7ην τρέχοντος μηνὸς ἤνοιξε τὰς πύλας τῆς ἡ κρητικῆ Βουλῆ δι' ἐναρκτηρίου λόγου τοῦ Ὑπάτου Ἄρμοστοῦ Βασιλόπαιδος Γεωργίου, μεθ' οὗ ἐξέδωκεν αὐτῇ τὸ ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως ψήφισμα τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ λόγος τοῦ Ἄρμοστοῦ ἔχει ὡς ἐξῆς :

«Κύριοι βουλευταί,

«Χαίρω βλέπων συνηγμένους ἐνταῦθα τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Νήσου.

«Πρῶτον καθήκον θεωρῶ νὰ ἐπαναλάβω πρὸς ὑμᾶς, κύριοι βουλευταί, ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου τούτου βήματος, ὡς ἐγνώρισα ἤδη εἰς τὸν κρητικὸν λαόν, ὅτι τοῦ ἀναλλοιώτου ὅσον καὶ ἱεροῦ πόθου τῆς ἐνώσεως τῆς Νήσου μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος ἐγενόμην καὶ αὐτὸς ἐνθερμὸς διερμηνεὺς καὶ συνήγορος ἐνώπιον τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς κατὰ τὸ εἰς Εὐρώπην ταξιδίδιόν μου. Αἱ Δυνάμεις ἀτυχῶς, μεθ' ὅλην τὴν εὐγενῆ ὑπὲρ τῆς Νήσου εὐμένειαν αὐτῶν, ἔκριναν, ὅτι ἐν ταῖς ἐνεστώσαις περιστάσεσιν ἀδυνατοῦσι νὰ μεταβάλλωσι τὸ πολιτικὸν καθεστῶς αὐτῆς καὶ διετύπωσαν ἅμα, ὡς γνωρίζετε ἐκ τῆς ὀημοσιευθείσης ἤδη ἀπαντήσεως, τὰς τε δηλώσεις καὶ τὰς παραχωρήσεις, τὰς ὁποίας θεωροῦσιν ὡς ἀποτελούσας τὸ ἀνώτατον μέτρον, εἰς ὃ δύνανται νὰ συναινέσωσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος.

«Ἐν τῷ μεταξύ γεγονόσι θλιβερὰν ἐσκίασε τὴν αἴγλην τῆς τάξεως καὶ τῆς ζηλευτῆς ἐπὶ τόσα ἔτη εὐνομίας καὶ εὐλόγως ἐγείρει σοβαροὺς φόβους, μήπως βλάβῃ τὴν ἐθνικὴν ὑπόθεσιν.

«Λαός, τόσας ἐπιδείξας ἀρετὰς καὶ τσαούτην ἔχων νοημοσύνην, δὲν δύναται νὰ παρίδῃ, ὅτι δι' ἐνόπλων στάσεων κάμπτονται οἱ κατακτηταὶ καὶ οὐχὶ οἱ εὐεργέται. Διὰ τῆς ὁμοιοῦς δέ, τῆς πρὸς τοὺς νόμους εὐλαθείας καὶ δι' ἄλλων μέτρων δύναται ν' ἀποκτηθῶσιν αἱ συμπάθειαι τῶν Δυνάμεων καὶ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου καὶ ἰκανοποιηθῶσι πόθοι τόσον ἱεροὶ καὶ τόσον δίκαιοι.

«Εἴθε ἡ σύνεσις καὶ ἡ ἀληθῆς φιλοπατρία νὰ ὀδηγῶσιν ἡμᾶς πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ εὐγενοῦς ἡμῶν πόθου.

« Ἡ Κυβέρνησις Μου θὰ ὑποβάλῃ εἰς τὴν ὑμετέραν μελέτην νομοσχέδια, σκοποῦντα τὴν βελτίωσιν κλάδων τινῶν τῆς ὑπηρεσίας καὶ δυνάμενα νὰ ἐπενέγκωσιν οἰκονομίας.

« Ὑμεῖς δέ, κύριοι βουλευταί, πέποιθα, ὅτι ἐν τῷ δικαίωματι, ὃ περ ἅς παρέχει τὸ Σύνταγμα, θὰ προτείνητε ὅτι μετὰ πεφωτισμένην μελέτην κρίνετε ὀρθὸν καὶ συμφέρον, εἴτε διὰ τῆς μεταβολῆς ἢ τροποποιήσεως νόμων κριθέντων πλημμελῶν εἴτε διὰ τῆς ὑποδείξεως νέων.

« Τὰς ἀποφάσεις ταύτας τῆς Βουλῆς, ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην διερμηνεύουσιν διὰ τῆς νομίμου ὁδοῦ τὴν θέλησιν τοῦ λαοῦ, θὰ περιβάλω προθύμως διὰ τῆς Ἐμῆς κურώσεως.

« Ἐπικαλούμενος τὴν ἀρωγὴν τοῦ Ὑψίστου ἐπὶ τῆς ἀγαπητῆς Κρήτης, κηρύττω τὴν ἐναρξιν τῆς Γ' τακτικῆς Συνόδου».

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ λόγου ἡ Βουλὴ ἐψήφισε τὸ ἀκόλουθον ψήφισμα ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως.

« Ἡ Βουλὴ τῶν Κρητῶν κατὰ τὴν τρίτην αὐτῆς Σύνοδον, ἐκδηλοῦσα πιστῶς ἐν τακτικῇ αὐτῆς συνεδρίᾳ τὸν διάπυρον καὶ προαιώνιον πόθον καὶ τὴν σπαθηρὰν θέλησιν σύμπαντος τοῦ κρητικοῦ λαοῦ, οὗ τὰ δίκαια πολλαπλῶς ἀνεγνωρίσθησαν ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων

Ψηφίζει

Α'. «Κηρύσσει τὴν ἐνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, ὅπως ἀποτελῇ ἕσασαι ἀναπόσπαστον αὐτῆς μέλος ὑπὸ τὸ συνταγματικὸν σκῆπτρον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Α'.

Β'. «Παρακαλεῖ τὴν Α. Β. Ὑψηλότητα τὸν βασιλόπαιδα Γεώργιον, πρὸς ὄν ἡ ἀντιπροσωπεία τοῦ τόπου ἐκφράζει ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην, νὰ διαδιδάσῃ τὸ παρὸν ψήφισμα πρὸς τὰς Κυβερνήσεις τῶν τεσσάρων προστατίδων Μεγάλων Δυνάμεων καὶ τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων.

Ἄ' Ἐγένετο ἐν Χανίοις τῇ 7 Ἀπριλίου 1905.

«Οἱ βουλευταί :

«Μιχαηλῆς, Λογιᾶδης, Βορρεᾶδης, Ἀνδρεαδάκης, Κονωτάκης, Μαραγκάκης, Δασκαλογιάννης, Τζωρτζάκης, Πωλογεώργης, Τσουδερὸς, Χατζηδάκης, Κονδηλάκης, Δασκαλάκης, Αἰνικολιώτης, Κωστογιάννης, Λιαράκης, Κεφαλογιάννης, Μάντακας, Τσίχλης, Γιαννακάκης, Βογιατζάκης, Μαυρογένης, Παπαδημητρακάκης, Βαρούχας, Χριστοδουλάκης, Μαρκαντωνάκης, Γαληνός, Ψαρουδάκης, Μοδάτσος, Βαλουδάκης, Σκαμνάκης, Σεργάκης, Κουρῆς, Βαρδουμπάκης, Ἀναγνωστάκης, Παπαχατζάκης, Παπαδάκης, Χατζηγρηγοράκης, Κωνσταντουλάκης, Καλοειδῆς, Ἀγγελάκης, Δεδέντης, Πανηγυράκης, Χλαπουτάκης, Κοκκινάκης, Παπαμαστοράκης, Μαραγκουδάκης, Λυωνάκης, Ζερβάκης, Μπιτούρας, Καστρινάκης, Ξηρᾶς, Παρλαμπᾶς, Πλουμιδάκης, Ἀγκυσουλάκης, Μανατάκης, Παπαδάκης, Κατζουράκης, Πολυζυγάκης, Φθινάκης, Σφακιανάκης, Βαβουράκης, Περίδογιάννης, Παπαδημητσοπούλος, Ζαννεδάκος, Στιραδάκης, Κορκίδης, Κοκινάκης, Λαγουδάκης, Μακράκης, Κουρῆς.

Ο «ΧΡΟΝΟΣ», ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

Τὸ τελευταῖον φύλλον τοῦ παρισινοῦ «Χρόνου» ἀφιεροῖ τὸ κύριον αὐτοῦ ἄρθρον εἰς τὸ ψήφισμα τῆς Ἐνώσεως τῆς κρητικῆς Βουλῆς. Τὸ ἄρθρον ἔχει οὕτως:

« Ἡ κρητικὴ Βουλὴ ἠγκαιρίασε τὴν τρίτην αὐτῆς Σύνοδον μεγαλοπρεπῶς. Ἀφοῦ ἐνωτίσθη τοῦ λόγου τοῦ Πρίγκηπος Γεωργίου, πλήρους συμβουλῶν μετροπαθῶν καὶ κατανευστικῶν, ἐψήφισε κατόπιν τὴν ἔνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, εἰς ὅπως ἀποτελῇ τοῦ λοιποῦ ἀναπόσπαστον μέρος αὐτῆς ὑπὸ τὸ συνταγματικὸν σκῆπτρον τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου. Μετὰ τὸ ψήφισμα τοῦτο, οἱ βουλευταὶ ὠρίσθησαν κατὰ τὸ ἐλληνικὸν Σύνταγμα. Ἐὰν αἱ Δυνάμεις ἐκολακεύοντο, ὅτι θ' ἀπέφευγον τὸ συμβᾶν τοῦτο, ἰδοὺ ὅτι ἤδη ἠπατήθησαν εἰς τὰς βλέψεις των.

« Ἀπὸ μηνῶν δύναται τις νὰ ἀναγνώσῃ τὰς ἐφημερίδας ἐκείνας, τὰς ἐμπνεομένας ὑπὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν Κυβερνήσεων, ὅτι αἱ ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως καταβαλλόμεναι ἐνέργειαι ἐν Κρήτῃ εἶνε τελείως τεχνηταί, ὅτι κατ' ἀρχὰς ἦτο ἐν μέσον πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς νήσου ἀπὸ τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας καὶ ὅτι μετὰ τὴν αὐτονομίαν τῆς νήσου πᾶσα τοιαύτη ἐνέργεια ἐστερεῖτο παντὸς ἐπιχειρήματος.

« Τὸ ψήφισμα ὅμως τῆς κρητικῆς Βουλῆς κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμὴν ἀντιτάσσει ἀπάντησιν ὑπερβαίνουσαν πᾶν σχόλιον. Ἀλλὰ θὰ ἤρκει, διὰ νὰ μὴ περιέλθῃ τις εἰς παραπλανήσεις, νὰ ρίψῃ ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς κρητικῆς ἱστορίας διὰ νὰ μάθῃ, ὅτι κατὰ τὸν θαυμάσιον ὄρισμὸν τοῦ ἱστορικοῦ τῆς κ. Βίκτορος Μπεράρ, «ἐὰν αἱ Ἑλληνες πάντοτε ὑπελόγισαν ἐπὶ τῆς Κρήτης, πάντοτε ἡ Κρήτη ἐστηρίχθη ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ὅλαι αἱ κρητικαὶ ἐπαναστάσεις εὗρον ὑποστήριξιν ἐν Ἀθήναις καὶ ὅτι ὅλαι ἐκαλύφθησαν δι' ἑλληνικῶν σημαίων».

« Ἀνασκοπήσατε ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος. Κατὰ τὸ 1822 οἱ Κρήτες ἀποστελλουσιν ἀντιπροσώπους εἰς τὴν πανελληνίον Ἐθνοσυνέλευσιν καὶ ὁ πολιτικὸς ὄρκος εἶχεν ὡς ἐξῆς: « Ὁρκιζόμεθα ἐνώπιον Θεοῦ τε καὶ ἀνθρώπων νὰ εἴμεθα πιστοὶ εἰς τὴν πατρίδα, νὰ τηρήσωμεν ἀπαρεγκλίτως τοὺς νόμους, τοὺς ὁποῖους ἐψήφισεν ἡ Συνέλευσις τῆς Ἐπιδαύρου καὶ νὰ ὑπακούωμεν εἰς τὴν νόμιμον Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος». Δικαιώματι λοιπὸν καὶ πράγματι ἀπετέλεσαν μέρος τοῦ

ἀναγεννωμένου Κράτους καὶ δι' ἐνὸς αὐθορμήτου κινήματος ἠθέλησαν νὰ συνεινωθῶσι μετ' αὐτοῦ.

«Ἐπτὰ ἔτη παρήλθον. Εἴμεθα εἰς τὸ 1830 καὶ ἡ εὐρωπαϊκὴ διπλωματία, ἥτις ἐπαγγέλλεται ἀκόμη, ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα, τὸ ὅποιον ἔχουσι οἱ λαοὶ ν' ἀνήκωσιν εἰς ἑαυτοὺς, τὰς θεωρίας τῆς ἱερᾶς Συμμαχίας, ἐναποθέτει τὴν Κρήτην εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἀμέσως ὅμως γενικὴ διαμαρτυρία ἐγείρεται καὶ οἱ Κρήτις ζητοῦσι τὴν ἐνιαίαν καὶ ἀμετάβλητον αὐτῶν εὐνοίαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων, μετὰ τῶν ὁποίων ἀποτελοῦσι καὶ σήμερον ἀκόμη ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος, καὶ ἐκ ταῦ ὁποίου δὲν θ' ἀποχωρισθῶσι ποτέ».

«Τὸ 1856, τὸ 1866, τὸ 1878 καὶ τὸ 1889 ἡ αὐτὴ εὐχὴ καθ' ἑκάστην διατυπῶνται καὶ μετὰ πλειοτέρας ἀπηγήσεως μάλιστα, ἡ αὐτὴ υπεθύμισις τῆς κοινῆς αὐτῶν πάλης μετὰ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸ 1821, πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῶν Δυνάμεων, αἵτινες ἠνάγκασαν τοὺς Κρήτας, μεθ' ὅλον τὸν κοινὸν των ἀγῶνα μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐνὰ φέρωσι μὲ συντετριμμένην τὴν καρδίαν τὴν ὑπαρξίν των πότε ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Πασσᾶ τῆς Αἰγύπτου καὶ πότε ὑπὸ τὴν τοῦ Σουλτάνου».

«Ἡ αὐτὴ ἐν τούτοις ἐπιθυμία διὰ τὴν ἐθνικὴν των ἑνωσιν, αἰπιθυμία γενικὴ καὶ ἀκαταγώνιστος». Καὶ μήπως ἐπὶ πλέον δὲν γνωρίζουσιν, ὅτι πᾶσα κρητικὴ ἐπανάστασις καθίστατο ἐν Ἑλλάδι εὐκαιρία λαϊκοῦ πάντοτε κινήματος :

«Αἱ εὐρωπαϊκαὶ Κυβερνήσεις, αἵτινες σήμερον δὲν θέλουσι νὰ ἴδωσιν, οὔτε ν' ἀκούσωσι τίποτε, δὲν ἐσκέφθησαν πάντοτε ὁμοίως. Ὁ πρίγκηψ Γκορτζακῶφ εἶπε ἐκεῖνος, ὅστις τὴν 4ην Μαρτίου τοῦ 1867 ἔγραψε: «Ἡ Κρήτη ἔχει δικαιώματα, ἅτινα χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ ἀγῶνος τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας. Καὶ ὅμως τὰ δικαιώματα ταῦτα παρεγνωρίσθησαν ὑπὸ τῆς Εὐρώπης ἐν καιρῷ». Τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦσαν ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία, αἵτινες ἤρνούτο ν' ἀκούσωσι τὰς συμβουλάς ταύτας.

«Φαίνεται τώρα, ὅτι ὅλαι αἱ Δυνάμεις εἶνε σύμφωνοι καὶ ὅτι ἡ γνώμη ἡ γεννομένη ἐκεῖτη παρ' αὐτῶν, εἶνε ἡ τοῦ Γκορτζακῶφ. Ἐχουσι, εἶνε ἀληθές, ἐν ἐπιχείρημα, τοῦ ὁποίου ὁ Γκορτζακῶφ ἐστερεῖτο, ὅτι ἔδωκαν εἰς τὴν Κρήτην αὐτονομίον καὶ ὅτι ἔθεσαν πέρας εἰς τὸν τουρκικὸν δεσποτισμὸν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἐπιχείρημα μὲ δύο διεξόδους; Καὶ ἡ αὐτονομία δὲν δύναται πολὺ δικαίως νὰ θεωρηθῆ παρὰ τῶν Κρητῶν ὡς προοίμιον τῆς ἐνώσεως των μετὰ τῆς Ἑλλάδος;

«Ἀναμφιβόλως τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ ἐν μέρος τῆς κοινῆς γνώμης φοβοῦνται μήπως ἐπεισθῶσι τινα βίαια ἐκτραγῶσιν ἐν Κρήτη καὶ βλάβῃσι τὸ μέλλον τῆς ἐνώσεως. Φοβοῦνται ἰδίως μήπως ἐπιτυχία τις τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν Κρήτη ἐπαυξήσῃ τὰς σλαυικὰς ἀξιώσεις ἐν Μακεδονίᾳ. Ἀπὸ τοῦ 1889

ὅμως ἡ τάσις αὕτη εἶνε ἰδιαιτέρως καταφανής. Καὶ ἂν κατὰ τὸ 1897 ἡ Ἑλλὰς ἐπενέθη, βραχέως ἄλλως τε καὶ ἄνευ θέρμης εἰς τὰ κρητικά, δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ προσωπικὴ ἐπέμβασις τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας ἔσχον πλείοτερον μέρος εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν ἢ ἡ γνώμη τῆς Κυβερνήσεως.

«Αὐτὴν τὴν φορὰν ἀκόμη ὁ κ. Δηλιγιάννης εἶνε ἄπαδὸς τῆς ὑπομονῆς, ὅπως καὶ ἄλλοτε, ὅτε ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν. Ἄλλ' ἐκεῖνη, ἥτις ἀνυπομονεῖ εἶνε ἡ Κρήτη καὶ ἰδοὺ λοιπόν, ὅτι ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως αἱ Δυνάμεις ἐξηναγκάσθησαν νὰ μελετήσωσι τὸ ζήτημα, ὃ περ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἀνάβαλλον.

«Εἶνε βέβαιον, ὅτι ὑπὸ διοικητικῶν ἔποψιν αἱ μεταρρυθμίσεις εἶνε ἀπαραίτητοι καὶ ὅτι ὁ πρίγκηψ Γεώργιος ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐνθαρρυνθῇ καὶ δηγηθῇ πρὸς τοῦτο. Καὶ ὅμως ὅν εἶνε ὀλιγώτερον ἀληθές, ὅτι ὁλόκληρος ἡ ἱστορία τῆς Κρήτης καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦ ὅτι ἡ κρητικὴ Βουλὴ ἐξέφρασε διὰ τοῦ ψηφίσματος τῆς. Καὶ ἡ γνώμη, ἣν ἐξέφρασε κατὰ τὸ 1866 ἡ ρωσικὴ διπλωματία εἶνε πάντοτε ἀληθής.

«Ἐὰν αἱ Δυνάμεις θέλωσι νὰ ἐξέλθωσι τῶν στενοχωριῶν, αἵτινες μέχρι τοῦδε ὄν ἐπροξένησαν ἄλλο ἢ νὰ περιπλέξωσι τὸ μέλλον διὰ τῶν δυσχερειῶν τοῦ παρόντος, ὄν βλέπομεν ἄλλην ἐκδοασιν δυνατὴν ἢ τὴν προσάρτησιν τῆς Κρήτης εἰς τὴν Ἑλλάδα».